

TÜRKİYE EKSENLİ KÜRESELLEŞME VE SOSYOLOJİ: ANADOLU TÜRK LÜĞÜNÜN TARİHİ ZENGİNLİK VE BİRİKİMİNİN GÜNÜMÜZ AÇISINDAN İMKAN VE DEĞERİ

Ertan Eğribel

1.- Avrasya Sosyologlar Derneği'nin bu yıl düzenlediği VI. Uluslararası Türk Dünyası Sosyologlar Birliği Kongresi'nde "Türk Dilli Ülkelerde Tarih, Toplum ve Değerler" konusu çeşitli yönleriyle İstanbul'da ele alınıyor.¹ Bu toplantıda son sözü söylemek veya konuyu tüketmek gibi bir iddia ve çaba söz konusu değil. Ancak temel konu ve sorunları ayrıntılara boğmadan tespit etmek ortak bir tutum ve tartışma için zorunlu bir başlangıcı oluşturuyor. Aksi takdirde birbirimizi misafir ederiz, gider-geliriz, bundan da hoşnut oluruz, ancak bu toplantılardan beklenen amaç ve sonuçlar hasıl olmaz.

2.- Sosyoloji toplumların gelişme olanakları, tarihi ve kimliği üzerinde bir bilinçlenme ve bu bilinç aracılığı ile sorunları üzerinde etkili olma çabasıdır. Bilim düzeyinde bu bilinçlenme ile toplumun örgütlenmesi çabası birliktedir. Sosyolojide bütünsel bakış açısı veya kuram olmadığında "pür bilgi" veya dar, sınırlı konu ve olaylar üzerinde ayrıntı düzeyinde bilgiçliğin hiçbir değeri yoktur. Bütünsel bakış açısı veya tarih anlayışı/ yöntem sosyolojide daha başlangıçta ele aldığımız olayları, konu ve sorunları belirlemektedir. Tek tek olaylar tarihi değişmeyi belirleyen temel sorunla bağlantılı olarak değer kazanmakta, anlaşılır hale gelmektedir.

¹ Bu çalışma Avrasya Sosyologlar Birliği ve İstanbul Aral Üniversitesi'nin 3-4 Aralık 2015 tarihinde düzenlediği "Türk dilli ülkelerde Tarih, Toplum ve Değerler" başlıklı VI. Uluslararası Türk Dünyası Sosyologlar Birliği Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

3.- Sosyolojinin tarihle ilişkisi bizim bir takıntımız değil. Türk toplum tarihinin temel eğilimlerinin ve değişim dönemlerinin anlaşılması ve yaşanan deneylerden, birikimden günümüz sorunlarının çözümü ile ilgili gerekli sonuçlar çıkarılması için bütünsel bir bakış açısına (kurama) ihtiyaç var. Sosyolojide bütünsel bakış açısı veya yöntem tarih anlayışından başka bir şey değildir. Türk toplum tarihinin serüveni toplum kimliğinin ve değerlerin kaynağını oluşturduğu gibi imkan ve gücümüzü belirtme imkanı da vermektedir.

4.- Sosyoloji açıklamaları toplumlar arası ilişki ve çıkarlardan bağımsız olarak ortaya çıkmamıştır. Bu nedenle Alman veya Fransız sosyolojisi gibi adlandırmalardan veya burjuva sosyolojisinden, Marxist sosyolojiden söz etmek doğal karşılanmıştır. Aralarındaki farklılıklara rağmen ortak çıkarlara dayalı bir Batı sosyolojisinden de söz edilirken Doğu sosyolojisinden veya Türk sosyolojisinden söz etmemiz yadırganmamalıdır. Utangaç bir biçimde “Türk dilli ülkelerde sosyolojiden/sosyologlardan” veya “Avrasyalı sosyologlar”dan söz etmek yerine kendi konumunun ve rolünün bilincinde, kendi konu ve sorunları olan “Türk sosyolojisi”nden ve “Türk dünyası sosyologları”ndan söz etmek gerekir. Türk sosyolojisinden anlaşılması gereken, (araştırmacının kimliği veya bizimle ilişkili bir konu ele alması değildir), toplum kimliğimizi ve buna bağlı çıkarlarımızı belirleyen toplumlar arası ilişkilerde yerimizi ve rolümüzü güçlendirmek ve geliştirmektir. Bunun için bize kimliğimizi kazandıran, dolayısıyla çıkarlarımızı belirleyen tarih içindeki yerimizin ve rolümüzün saptanması zorunluluktur. Günümüzde toplum sorunlarını ayrıntı düzeyinde saptamak, tasvir etmek mümkündür, bu konuda bir sıkıntı yoktur, ancak esas sorun (tek tek olayları kapsamaya, değerlendirmeye izin verecek) bütünsel dünya görüşünün/kuramın ortaya konması, üretilmesi konusundadır. Önce bu yönde bir çabanın ortaya konması gerekiyor. Toplumun etkileyen olaylar karşısında belli bir konuma ve bakış açısına sahip olmak aynı zamanda olumsuz-olumlu bir tutumu, tavrı da içeriyor. Bilimselliğin temeli ve dayanağı da budur.

5.- Sosyoloji toplumların tarih içindeki yer ve rollerini, farklılık ve ortaklıklarını belirleme çabası içinde bilim kimliğini kazanmıştır. Bu bize sadece kendi toplumumuz ile sınırlı değil dünyanın temel sorunları üzerinde de söz söyleme, küresel düzeyde katkı yapma imkanı veriyor. Sosyolojiden beklediğimiz budur. Dolayısıyla günümüz sorunları ile ilişki kurmak ve etkili olmak için bütünsel düzeyde tarih ile ilişkili bir çerçeve oluşturmak ilk yapılması gereken iştir. “Türk Dünyası Sosyologları”, daha doğru bir deyişle “Türk sosyolojisi” ancak böyle, küresel/dünyanın birliği ve geleceği düzeyinde bir çaba içinde birlik, dayanışma sağlayabildiği gibi dünya sorunlarının çözümü yönünde de küresel bir katkıda

bulunabilir. Türk dünyası sosyologları çeşitli alanlarda girışilen ilişkilere destek olacak biçimde “Türk Yıllığı” adlı bir yayın ile de bu ortak platformu geliştirecek yeni girişimlerle birlik ve dayanışmasını daha etkili bir biçimde geliştirecektir.

6.- Sosyolojide yöntem dünya görüşünden/tarihten başka bir şey değildir. Farklı bakış açılarını ve çıkarları ortak bir yöntem aracılığı ile tutarlı bir biçimde bütünleştirmek, uzlaştırmak mümkün olmadığı için farklı sosyoloji anlayışları söz konusudur. Türk sosyolojisinden, Türk dünyası sosyologlarından söz etmek bu nedenle yadırganmamalıdır. Türk sosyolojisinin temel konu ve problemlerini ortaya koymak bizim bir görevimiz. Türk sosyolojisi deyiminden kaçınmak Türk toplum tarihinin imkanlarından vazgeçmek, dünya sorunları ve gelişmeleri üzerinde etkimiz ve sözümüz olmaması anlamını taşımaktadır. Bizim bu tavrı benimsememiz söz konusu değildir. Sosyolojinin toplumu etkileyen olayların dışında nesnellik adına yansız, tarafsız kalması, toplumun ve koşulların üstüne, dışına çıkması mümkün değildir. Gerçekte olmayan bir tarafsızlık peşinde koşmak yerine bilimsel ve siyasi düzeyde dürüstçe daha başlangıçta olaylara yaklaşım biçimimizi ortaya koymak, geçerli açıklama ve tutumları paylaşp paylaşmadığımızı belirtmek gerekiyor. Bu, tartışmaları ortak bir zeminde yürütmenin, aynı konu ve sorunlar üzerinde farklı bakış açılarının, çıkarların ortaya konmasının, geçmiş deneyimlerden ve birikimlerden yararlanmanın, zenginleştirmenin şartını da oluşturmaktadır.

7.- Biz, Türk toplum tarihine, deneyim ve birikimine dünya sorunlarının çözümünde özel bir önem veriyoruz. Bunu boş bir övgü olarak görmemek gerekir. Günümüz sorunlarına karşılık dünya tarihinin birliği ve geleceğine yönelik iyimserliğimizin temelinde de bu vardır. Türk sosyolojisi ve Türk dünyası sosyologları bu yönde kendi içinde dayanışma ve birlik sağlaması yanında yeni arayış ve açıklamalara destek olduğu ölçüde güç ve ağırlık kazanacaktır. Bizim günümüz güç dengesi içinde farklılık ve çatışmaların sürmesinden bir yararımız yoktur. Dünya halklarının da bu bölünmüşlük ve çatışmadan hiçbir yararı yoktur. Buna karşılık Batı sosyolojisi toplumlar arasında ve toplum içinde farklılıklardan ve bölünmüşlükten çıkar sağlamaya, bu yolla etkinliğini pekiştirmeye çalışmaktadır. Günümüzde ABD dünya egemenliği siyasetten dünya görüşüne, edebiyattan hukuka her düzeyde temsil krizi ve uydu-yerellikler yaratarak kendi düzenini mutlaklaştırmaktadır. Günümüz güç dengesi tarihin bir ürünü olduğu gibi, mevcut dengenin/dengesizliğin yine tarih içinde, yeni ilişkiler sürecinde aşılması mümkündür. Sosyoloji bu geleceğin oluşmasında tarafların sözünü söyleyebileceği ortak bir platforma dönüşürse bugünkü sınırlılık ve açmazlarını aşabilir. Amerikan eksenli küreselleşmenin dünyanın geleceği ve birliği konusundaki perspektifi çe-

lişki ve çatışmaların, farklılaşmaların ve Batı düzeninin mutlaklaşmasına dayalıdır. Buna karşılık Türkiye ve Türk dünyası eksenli küreselleşme ve-rili sorunların ve düzenin aşılmasına dayalı dünyanın geleceği ve birliği konusunda temel dayanak olma imkanına sahiptir. Bunun tarihi imkan ve dayanakları da vardır.

8.- Orta Asya Türklüğü ve Anadolu Türklüğü dünya tarihini belirleyen temel çelişki ve çatışma içinde kimliklerini kazanmışlardır. Türk kimliği başlangıçta Orta Asya'da yerleşik Doğu ATÜT uygarlıklarıyla ilişkileri içindeki ortaya çıkmıştır. Ancak bu ilişkiler içinde ne Orta Asya göçebe uygarlıklarının, ne de yerleşik Doğu ATÜT uygarlıklarının bu ilişkileri aşacak yeni bir önerisi yoktur. Başlangıçta tarihi belirleyen göçebe uygarlıklar-yerleşik Doğu uygarlıkları arasındaki çelişki Doğu-Batı farklılaşması ve çatışmasının temel çelişki haline gelmesiyle ikinci sırada bir çatışma haline gelmiştir. Orta Asya göçebe uygarlıklarının Hindistan ve Çin ile olan ilişkilerinde temelde konumlarını ve rollerini değiştirmeleri söz konusu olmamıştır. Ancak göçebelerin Batı'ya karşı Doğu'nun ideolojik birliğini sağlayan İslamiyet'i benimsemeleriyle Doğu ile ilişkileri daha farklı ve olumlu bir nitelik kazanmıştır. Anadolu Türklüğü Yakın Doğu'da Doğu-Batı çatışması içinde yer alarak (Batı saldırganlığına karşı Doğu savunuculuğu temelinde) Türk toplum tarihi içinde büyük bir sıçrama gerçekleştirmiştir. Bu değişiklik sadece Türk toplum tarihi açısından değil dünya tarihi açısından da devrimci, tarihi bir sıçramadır. Günümüz gelişmeleri içinde de önemini korumaktadır.²

9.- Türk toplum tarihinin Orta Asya ve Anadolu'daki serüveni içinde farklılıklar olduğu gibi süreklilikler de söz konusudur. Türk kimliği yerleşik Doğu uygarlıkları ile ilişkilerde, göçebe-yerleşik çekişmesi içinde ortaya çıkmasına karşılık Türkler Yakın Doğu'da, Anadolu'da Doğu-Batı çatışması içinde yeni bir rol üstlenmiştir. Anadolu Türklüğü Yakın Doğu'da uygarlık alanını değiştirmesine ve yeni bir kimliği/İslamiyet'i benimsemesine karşılık Türk kimliğinde bir değişiklik yoktur. Anadolu Türklüğünün Doğu-Batı farklılığı ve çatışması içinde yer alması ve bu ilişkiler içinde Doğu adına yeni bir dengenin sözcüsü ve öncüsü olmasıyla Türk kimliği zenginleşmiştir. Anadolu Türklüğü Doğu-Batı ilişki ve çatışmasında özel bir konum ve görev yüklendiği için İslamlaşması-na karşılık (Araplaşması, İranlaşması söz konusu olmadan, bu deneyimlerden de faydalanarak) Türk kimliğini koruyabilmiştir. Toplumlar arası

² Türk toplum tarihini bütünlüğü içinde ele alan bu bakış açısını Baykan Sezer'in çalışmalarına borçluyuz. Baykan Sezer sayesinde Türk sosyolojisi kendi tarihi birikimi ve zenginliği ile ilişki kurmuştur.

ilişkilerde ve tarih içinde özel yer ve konum ayrı bir dünya görüşünü ve özel çıkarları da savunmayı gerektirmiştir. Türk kimliğinin veya Anadolu'nun Türkleşmesinin siyasi düzeyde ifadesi Osmanlılıktır. Bu, Bizans'ın tarihteki yer ve rolünün de aşılmasıdır. Yakın Doğu'da Türkler asker-devletler geleneği ile ilişkili kurarak Türk dünyasının alanını İslamiyet'le de ilişkili olarak genişletmişlerdir. Doğu'nun sözcüsü ve öncüsü olarak Batı dünyasının içine kadar etkinlik alanlarını genişletmişlerdir. Türkiye ve Türk dünyası eksenli küreselleşme / dünya siyaseti boş bir hayal değildir. Tarihi imkan ve dayanakları mevcuttur.

10.- Osmanlılık Doğu-Batı çatışmasında Anadolu'nun konumunu daha iyi değerlendiren bir dünya siyasetidir. Doğu-Batı ilişkilerinde değişiklikler olsa bile Osmanlı bu ilişkilere uyum göstermesini bildiği için değişik çağlarda 700 yıl boyunca varlığını sürdürmüştür. Osmanlı'nın Batıcılılaşması da bu açıdan Türk toplum tarihi ve dünya için yeni bir siyaset önerisi olarak anlaşılabilir. Osmanlı'nın Doğu toplum kimliğini değiştirmeden, devlet düzeyinde Batıcı siyaset tersliğine koşulması Batı'da geleneksel düzenin tasfiyesi ve yeni düzenin kuruluşu sırasında. XIX. yüzyılda Fransız devrimi ile Osmanlı'nın Batıcılılaşması Doğu-Batı ilişkilerinde karşılıklı yeni ilişkilerin temeli olabilirdi. Ancak bu imkan Batı tarafından değerlendirilememiştir. Osmanlı'nın geleneksel Doğu siyasetinden vazgeçmesi Doğu-Batı ilişkilerinde Batıcılılaşma ile kendine bağlı yeni bir denge kurma çabası dünya çapında devrimci bir atılımdır. Batı'nın Doğu-Batı ilişkilerinde Osmanlı'nın bu çabasına olumlu yaklaşmaması Osmanlı Batıcılılaşma siyasetinin başarısızlığı olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Osmanlı buna karşılık Doğu-Batı ilişkilerinde önemini korumuş, Osmanlı'nın tasfiyesi bir dünya savaşı pahasına mümkün olmuştur.

11.- Osmanlı'nın Batıcılılaşması ile Rusya'nın Batılılaşması birbirine karşıt iki girişimi temsil etmektedir. Rusya Batı'ya Orta Asya üzerinden Doğu halklarına yeni ilişki ve saldırı yollarını açmaya koşulurken Osmanlı Batı içi çelişki ve çatışmalardan yararlanarak Batı yayılcılığı ve saldırganlığı önünde bir set olmaya çalışmıştır. Bir dünya savaşı pahasına Osmanlı'nın tasfiyesi XX. yüzyılın en önemli olayıdır. Ancak Osmanlı'nın tasfiyesi Osmanlı siyasetinin temelini oluşturan Doğu-Batı çatışmasında Doğu savunuculuğu ve koruyuculuğu siyasetinin başarısızlığı anlamına gelmemektedir. Günümüzde Osmanlı'nın bıraktığı boşluk doldurulamamıştır. Batı saldırganlığının ve yayılcılığının Osmanlı sonrası genişlemesi, Batı dünya egemenliğinin pekişmesi, Doğu halklarının savunmasız kalması günümüz sorunlarının en başında gelmektedir. Geleneksel düzenin tasfiyesi ve Batı'nın kendi egemenliğinde yeni bir düzen kurma çabası uygarlıkların tarihi birikimlerinin tahribinden öteye bir sonuç

vermemiştir. Avrupa da bu ilişkiden olumsuz yönde etkilenmiş, Amerika yeni ilişkilerin öncülüğünü üstlenirken, Avrupa içindeki geleneksel siyasi merkezler de gücünü kaybederek Amerika'nın taşrasına dönüşmüştür. Küreselleşme, endüstri ötesi/sonrası/sonu toplum açıklamaları içinde ABD eksenli küresel verili dünya egemenlik düzenine toplum ve siyaset düzeyinde ortaklık mümkün değildir. Bu nedenle ancak gündelik yaşam tarzı ve ilişkileri içinde bireysel düzeyde ortaklık ve katılımdan söz edilmektedir. Batı'da sosyolojinin gelişmesi ve biçimlenmesi de bu yöndedir. Batı siyasi düzeyde kendi içinde ve Batı-dışı toplumlarla ilişkilerindeki sorunlarını kendi çıkarları açısından çözdükçe sosyoloji siyasetin dışında, üstünde verili düzeni restore eden (sınırlı, dar konularla ilgilenen) teknik bir konu ve meslek olarak tanıtılmaya başlanmıştır. Batı sosyolojisinin birey-toplum uyumu yanında toplum içindeki farklılıkları ve toplumlar arası çelişkileri birlikte açıklama çabası günümüz ABD küreselleşmesi ile uyumludur.

12.- Sosyoloji bizim mesleğimiz ve uğraşımız. Toplum sorunlarının çözümünün toplumdan, tarihten kopuk, uzmanca, dar bir faaliyet olması yerine toplumun sorunları üzerinde kendisinin etkin olarak söz sahibi olacağı bir sosyoloji anlayışını savunuyoruz. Bilimin örgütlenmesi, biçimlenmesi ile toplumun örgütlenmesi birliktedir ve birbirinin koşuludur. Günümüzde sosyolojinin bilim olarak sorunları sosyolojinin XIX. yüzyılda ve Batı Avrupa'da ortaya çıkış koşullarından, kazanmış olduğu belli eğilimlerden kaynaklanmaktadır. Sosyolojinin XIX. yüzyılda bilim olarak kuruluşu ve biçimlenme özellikleri yanında günümüzde sosyolojiye yönelik eleştiriler de Batı kaynaklıdır. Sosyoloji ortaya çıkışı sırasında Batı'nın kendi içindeki sorunları yanında Batı-dışı-toplumların denetimi ve yönetimi ile ilgili sorunları temel almış, bu sorunların çözümünü Batı'nın XIX. yüzyılda elde ettiği dünya egemenliği içinde çözmeyi amaçlamıştır. Bu konudaki sorunlarını çözdükçe sosyolojinin de alanı, görevi darlaşmış, işlevi tartışılmaya başlanmıştır. Günümüzde Batı Doğu karşısında elde ettiği üstünlükten memnundur ve bunun tartışma konusu olmasını istemediği için verili düzen içinde ortaya çıkan daha dar konularla ilgilenmeyi yeğlemektedir. Temel sorunları tartışmadan kaçınmak için bütünsel dünya görüşlerinin, tarihin, sosyolojinin sonundan söz etmektedir.

13.- Günümüzde Doğu-Batı sorunu ortadan kalkmamıştır. Türkiye'de iki yüz yıldan bu yana "Batı sorunu" devlet/siyaset düzeyinde Batı ile ilişkilere uyum sağlamak olarak görülmüştür. Osmanlı'nın tasfiyesi de bu siyaseti değiştirmemiştir. Siyasette değişikliklere rağmen toplumun Doğulu kimliğinin değiştirilmesi söz konusu olmamıştır. Bu yöndeki değişiklikler ya ters tepmiş ya da Batı'nın zorlaması olarak değerlendirilmiştir. Orta Asya Türklüğü de son iki yüz yıldır bir başka düzeyde Ba-

tılılaşma ve Batı-sosyalizmi deneyimini yaşamıştır. Günümüzde siyaset ve toplum düzeyinde bu iki farklı deneyimin bütünleştirilmesi ve yeni arayışlara temel olması dünyanın geleceği ve birliği açısından büyük bir imkandır. Ancak bunun yerine her dönemde Anadolu Türklüğü ile Orta Asya Türklüğünün birbirine yabancılaştırılması Batı açısından önemli olmuştur. Bundan beklenen sonuç Anadolu ve Orta Asya Türklüğünün sadece birbirine yabancılaşmaları değil, aynı zamanda Doğu halklarına da yabancılaşması, dünya sorunları üzerinde söz sahibi olmalarını ve ağırlık kazanmalarını engellemektir.

14.- XIX. yüzyıl Batı dünya egemenliğinin XXI. yüzyılın başında önümüze koyduğu temel sorun bütün küreselleşme söylemlerine karşın dünyanın birliği ve geleceği ile ilgili perspektifin, öngörü ve değerlerin yitilmesidir. Geçmiş ve gelecek önemsizleşirken “şimdi”nin (toplumlar arası ilişki ve koşullardan bağımsız olarak) yüceltilmesi bu nedenledir. Batı’nın mevcut dünya egemenliğini mutlaklaştırmaktan başka bir kaygısı yoktur. Gelecek perspektifinin kaybolmasının (tarihin reddi) kuramsal düzeyde görüntüsü dünya çapında düzenin yabancılaşması, uygarlık krizi, tarihin değersizleşmesidir. Gündelik yaşamda ise herkesin birbirine karşı olduğu dünyada kitlesel göçler, içe kapanma, kimliklerin mutlaklaşması, çatışma, toplumsal çözülme ve çürüme, ilkesizlik, güvensizlik, endişe, her düzeyde temsil krizi, teslimiyetçi kendiliğindenlik, uydu-yerelleşme ve karşıtlıklar insanlığın “değişmez kaderi” haline gelmiştir. Tarihin değersizleşmesi, insanı bağlayan hiçbir değer kalmaması, dünya uygarlık mirasının reddi ile dünya ölçüsünde düzenin yabancılaşması ve bütünsel kuramların / tarihin geçersizleşmesi birbirinin koşuludur. Doğu-Batı sorunu / çatışması başta olmak üzere dünyada sorunlar, mevcut dengesizlikler varlığını sürdürürken tarihten ve koşullardan bağımsızlaşmak sorunları mutlaklaştırmak ve aynı zamanda gücü ve şiddeti kutsamak içindir. Diğer bir deyişle toplumlar arası ve toplum içi çatışma ve farklılıkların eldeki güce dayalı biçimlenmesi, dünya egemenlik düzeninin belli değerlerden arındırılmış olarak şiddete veya teslimiyetçi kendiliğindenliğe dayalı olarak varlığını sürdürmesinden başka bir şey değildir. Tarihten bağımsızlaşma ile değersizleşme birlikte ortaya çıkmıştır.

15.- Günümüz ABD eksenli Batı dünya düzeninde dünya tarihinin ve uygarlık mirasının reddine dayalı antici, marjinal bir dünya görüşü temellendirilmeye çalışmaktadır. Özgürleşmeden kastedilen budur. ABD, tarihten, verili koşullardan kaynaklanan sorunları aşmadan, bu anlamda bir özgürleşme, çözümün genişlemesi, değişme söz konusu olmadan, üstünlüğü elinde tutmanın verdiği güçle tarihi birikimi, uygarlık değerlerini ite kaka, zorlayarak ortadan kaldırmaya, kendi çıkarlarına göre biçimlendirmeye çalışıyor. Günümüzde kuram ve uygulama düzeyinde ortaya

çıkan yeni tartışma konuları, yıkıcılık, antıcılık, değersizleşme, temsil sorunu bunun bir sonucudur. İnsanlığın serüvenini sınırlandırmaya, dünyanın birliği ve geleceği ile ilgili arayışların önünün tıkamaya kimsenin hakkı yoktur. Toplamlar arası ve toplum içi farklılıkların mutlak kadar hale gelmesi bütün dünyayı çürütmektedir. Kendi tarihlerini ve kimliklerini savunamaz toplumların kendi çıkarlarını korumaları, direnç göstermeleri mümkün olmadığı gibi ne günümüz gelişmeleri hakkında, ne de gelecekle ilgili bir söz söyleme imkanı yoktur.

16.- Doğu-Batı çatışması dünya tarihinin birliğini ve serüvenini oluşturmaktadır. Türk sosyolojisinden beklenen Doğu-Batı çatışmasını inkar etmek değil, bu çatışmanın günümüzde aldığı biçimi ve verili dengeyi, son kertede de bu çatışma ve çelişkinin kendisinin aşılmasına yardımcı olmasıdır. Türk toplum tarihi dünya tarihin temel dinamiğini oluşturan göçebe-yerleşik çatışması yanında Doğu-Batı çatışmasının da temel eksenini olmuştur. Yine XIX. yüzyıl sonrasında Doğu-Batı sorunu temelinde Türkiye Batıcılığa deneyimini, Orta Asya Türklüğü sosyalizm deneyimini yaşarken Kıbrıs Türkleri de sömürgecilik deneyimini yaşamıştır. Aynı dili konuşan Türkler dışında modernleşme deneyiminin bu farklı yönlerini yaşayan dünyada bir başka halk yoktur. Son dönem Sovyetler Birliği'nin tasfiyesi sonrasında da ABD eksenli küresel dünya egemenliği geleneksel Osmanlı coğrafyası ve etki alanı içinde en büyük direnç ile karşılaşmaktadır. Günümüzde Batı içi çekişmenin sona ermesiyle Doğu-Batı çatışması bütün yönleriyle gündeme gelmiştir. İki farklı uygarlık arasındaki ilişkilerin sıcak bir çatışmaya dönüşmeden ve farklılıkları reddetmeden özgürlük, eşitlik, huzur, barış ve güvenlik içinde birlikte yaşayabilmesi yeni bir dünya birliği ve geleceği perspektifi ile mümkündür. ABD eksenli küreselleşme bu değerleri reddetmek pahasına egemenliğini pekiştirmeye, bu düzene uyum gösteremeyen halkları tasfiye etmeye veya kimliklerini silmeye çalışmaktadır. ABD küreselleşmesine karşı Türkiye ve Türk dünyasına dayalı bir küreselleşme somut bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk sosyolojisi bu görevi destekleyebilecek biçimde Türk toplum tarihi deneyim ve birikiminden yararlanabildiği ölçüde sosyoloji düzeyinde tüm dünyada öncülük ve sözcülük yapabilecek bir konuma gelebilecektir. Türk sosyolojisi ABD'nin temsil ettiği verili dünya düzeninden, değersizleşmeden bağımsızlaştığı ve yeni bir dünya önerdiği ölçüde sadece kendisini değil başta Doğu halkları olmak üzere bütün dünyanın sözcülüğünü / temsilini üstlenme ve özgürleştirme potansiyeline sahiptir.